

Oponentský posudek disertační práce

Název disertační práce: Osobnostně-situační konstelace nudy

Autorka: Mgr. Aneta Boháčová

Fenomén nudy je starý jako lidstvo samo. Jeho tematizování se však historicky vyvíjelo. Jak autorka v práci ukazuje, pojem se spíše rozšiřoval a s rozvojem psychologie jako vědy nabýval i specificky pojmenovaných dimenzí a kontextových souvislostí včetně operacionalizace jejich měření. Autorka podle mého soudu originálně ukazuje na podmíněnost nudy specifickými konstelacemi osobnostně-situačními. Činí tak na 170 stranách textu své disertační práce. Vysoce oceňuji širší uchopení fenoménu nudy různými metodami zkoumání adekvátními pro dílčí cíle disertační práce.

Cíle práce jsou jasně formulovány v posledním odstavci Úvodu, kde jsou uvedeny i specifické cíle jednotlivých částí práce. V první hlavní kapitole (19 s.) autorka ukazuje vývoj fenoménu nudy v historické perspektivě s oporou o analýzu literárních a filozofických textů. Ve druhé kapitole (10 s.) se věnuje koncepcím nudy v moderních vědách. Od třetí kapitoly je již práce zaměřena na představení vlastního výzkumného šetření, které bylo součástí většího týmového výzkumu financovaného GAUK PEDF UK Praha (projekt č. 846119) v letech 2019 až 2021 (Pavelková Isabella, Urbanová Denisa, Boháčová Aneta, s. 47), přičemž autorka na s. 48 jasně pojmenovává vlastní významný výzkumný podíl. Ve vlastním výzkumu se autorka zaměřila na 4 výzkumné cíle (explicitně formulované na s. 43), které určily i strukturu dalších kapitol: Ověřila psychometrické vlastnosti dvou, ze zahraničí převzatých, výzkumných nástrojů, zachytila prostřednictvím odpovědí na otevřené otázky v dotazníku a jejich následnou obsahovou analýzou laické chápání pojmu nuda a prostřednictvím statistických analýz popsala příznivé a nepříznivé konstelace osobnostních a situačních charakteristik na způsob vnímání a prožívání nudy.

Všechny výzkumné metody byly voleny adekvátně, jejich způsob užití je v práci popsán dostatečně transparentně, interpretace výsledků jsou korektní odpovídající použitým metodám (až na někdy přílišnou opatrnost a drobné nepřesnosti uvedené v posudku níže), velikosti datového souboru a získaným výsledkům. Vysoce oceňuji kvalitu textu, práce je psána čtivým jazykem a i složité logické souvislosti jsou popisovány srozumitelně. Práce jako celek má jasnou logickou strukturu. Čerpá z více než sta zdrojů většinou zahraničních, mezi zdroji je i mnoho literárních a filozofických textů. Celá práce je poměrně rozsáhlá, ale i tak neobsahuje žádné přílohy. Podle mého soudu by si některé přílohy buď tištěné, nebo elektronické zasloužila, např. konkrétnější představení použitých výzkumných metod, prezentaci popisných charakteristik dat, některých dalších realizovaných analýz, případně přímo anonymizovaná data v elektronické podobě.

K práci mám pár poznámek, komentářů a otázek dílčího charakteru:

Bez hodnotícího soudu jen konstatuji, že autorka volí nestandardní formu nadpisů kapitol, např.:

„1.2 Nuda raného novověku spojená s melancholií

alias Nuda doby renesance až doby pozdně barokní vystupující jako smutek, zprotivení, znechucení a ochromení vůle (motivace) k činům a žití.“

S. 30 Poprvé je zmíněn „koncept rysové nudy a nudy reaktivní“. Z dalšího kontextu je patrné, co se tím myslí, vhodné by ale bylo upřesnění již zde, navíc v souvislosti „... hlavním teoretickým východiskem pro následující výzkumné šetření je koncept tzv. rysové nudy a nudy reaktivní.“

S. 46 Je zde uvedeno, že byla použita i „multinominální logistické regrese“, v analýzách prezentovaných v práci jsem si jí nevšiml.

S. 46 – 47, kap. 3.4 Již zde bych uvítal orientační charakteristiku vzorku z hlediska struktury středních škol.

S. 51 - 52 Při prezentaci výsledků EFA bych uvítal uvedení, jakou část celkové variability model vysvětluje. Oceňuji, že se autorce podařilo spolu s vedoucí práce publikovat článek v Československé psychologii a na tomto místě na něj odkazuje, ale i tak by bylo vhodné zde některé upřesňující informace uvést.

Proč byla při ověřování metody BPS použita metoda k extrakci faktorů Principal axis factoring (s. 49) a u MSBS Maximum Likelihood (s. 54)?

Na s. 49 nahoře je deklarováno, že „Pro ověření vnitřní konzistence škál byly použity koeficienty reliability Cronbachovo alfa a McDonaldovo omega“. Dále v textu najdeme ale jen prezentaci McDonaldova omega.

Chci vyzdvihnout výbornou statistickou diskusi výsledků EFA ve vazbě na CFA na s. 61 a 62.

V tabulce 15 na s. 65 je asi chyba u mediánu proměnné S-ZTPI_PANE, „50“ tam asi nemá být.

Byla nějak pod kontrolou či zachycena subjektivita kódování otevřených odpovědí (s. 66)?

S. 71 Interpretace nad tabulkou 18 nesedí s výsledky v tabulce. „Jedinci s vysokou mírou nedostatečné interní stimulace (85,7 %, BPS_INT) uvádějí nudu ve spojení s absencí zadání a nedostatečnou angažovaností s **5krát** vyšší šancí oproti respondentům s nízkou mírou nedostatečné interní stimulace (72,5 %).“, přičemž v tabulce je Odds Ratio **2,281**.

Na s. 74 je drobná nepřesnost při interpretaci výsledků v tabulce 21. Nelze do jednoho čísla Odds Ratio 2,589 pro DŮM_B (nízká míra) vkládat interpretaci kombinující tento faktor i s faktorem školy. Podobně na s. 94 u tabulky 38.

Na s. 76 u tab. 23 je interpretace v pořádku, jen se pracuje nestandardně s „doplňkovou“ kategorií „vysoká míra prožitku nudy“, než s jakou se pracuje v tabulce. Možná by čtenář uvítal upřesnění vazby mezi interpretací a číslem Odds Ratio v tabulce. Podobně na s. 120, u tab. 60.

V závěrech dílčích kapitol v kapitole 6.2 se opakuje následující text: „...v některých případech jsou intervaly spolehlivosti pro exponované koeficienty poměrně široké a nezřídka obsahují mezní hodnotu 1, která může značit, že námi sledované nezávisle proměnné mohou mít na závislou proměnnou v populaci zcela opačný efekt, než ukazují naše výsledky, věcná hlediska jsou velmi nízká. Zůstaneme proto u vyjádření, že ...“. Tuto interpretaci v některých případech pokládám až za příliš opatrnou a navíc není z prezentovaných tabulek zcela zřejmá, neboť v tabulkách uváděné intervaly

spolehlivosti se týkají přímo koeficientů (Estimate) a ne jejich exponované funkce (Odds Ratio). Uvedená opatrná interpretace by byla na místě, pokud by uváděné intervaly spolehlivosti obsahovaly 0.

S. 91 Při interpretaci místo Odds Ratio z tabulky 35 je odečtena Wald Statistics. Podobně u tabulky 36.

U některých interpretací vztažených na žáky gymnázií v porovnání se žáky středních odborných škol jsem si kladl otázku, zda ty výsledky nemohou být dány i tím, že žáci gymnázií jsou schopni lépe pojmenovávat své pocity ve vztahu k nudě a tím i více sytit některé zavedené kategorie. Např. s. 111 „K dosavadním informacím o žácích z gymnázií se nám přidává poznatek, že mají tito žáci častěji problémy s udržením pozornosti než žáci ze středních odborných škol.“ Nebo s. 115 „Můžeme tedy dovodit, že žáci z gymnázií vykazují významně vyšší míru poznávací motivace a častěji aktivují copingové mechanismy při prožívané nudě (nebo jejímu vzniku častěji preventivně brání) oproti žákům ze středních odborných škol.“, opět to může být jen o lepší schopnosti žáků gymnázií pojmenovávat copingové strategie. Zajímalo by mě stanovisko autorky.

S. 120 V tab. 61 je uvedeno Odds Ratio 3,049, což je po zaokrouhlení 3,0 a ne 3,1, jak je uvedeno v textu.

Chtěl bych vyzdvihnout schéma na s. 124, které přehledně ukazuje hlavní získané empirické výsledky.

Kapitola 8 má název „Komparace výstupů výzkumného šetření s historickými a vědeckými koncepty nudy“. Vlastní text obsahuje nejprve tu komparaci s vědeckými koncepty nudy a teprve až pak komparaci s historickými koncepty. Ty komparace mají velmi odlišný charakter, možná by stálo za to je samostatně vyčlenit do dvou kapitol a uvážít jejich řazení.

Kladl jsem si při čtení práce otázku, zda a případně jak je autorkou reflektováno dnešní trávení dlouhého času dětí s mobily. Mobily jsou jen jednou zmíněny na s. 157 při citaci vlastní diplomové autorky. Zajímalo by mě, jak trávení času s mobily vstupuje do tématu nudy. Domnívám se, že jsou v současné době důležitou proměnnou vstupující právě do těch osobnostně-situačních konstelací nudy.

Ačkoliv jsem pochválil vysokou kvalitu textu, autorce uniklo **pár překlepů**, kterých jsem si všiml. Jsou nepodstatné, ale pro úplnost je zde uvádím:

s. 23 nahoře „Člověk přelomu počátku 20. století ...“

s. 28 „...který se už se neodcizuje o ...“

s. 35 „...na reprezentaci času v souvislosti rozvojem lidského vnímání ...“

s. 39 „...kontinuálně už řadu několik let až do současné...“

s. 42 – „celkové skóre ($\alpha = 0,94$)“ je uvedeno v jedné větě 2krát. Stejně tak, „MSBS obsahuje 29 položek, odpovědi zachycuje na sedmibodové Lickertově škále“.

s. 84 „nedosteččně“

s. 112 „...s velmi vysokou mírou mírou zaměřením ...“

s. 130 „...perspektivní orientací a výkonou orientací jedince...“

s. 149 „...také také vykazovali...“

Závěr

K práci jsem formuloval celou řadu poznámek a komentářů. Jen některé z nich jsou malou chybou z nepozornosti, některé vyzdvihují i dílčí kvality práce, u některých budu rád, když na ně autorka zareaguje při obhajobě své práce, protože mě upřímně zajímá její odborný názor. V každém případě práce jako celek je mimořádně kvalitní a samozřejmě **splňuje požadavky kladené na tento typ prací a doporučuji ji k obhajobě**. Její vědecký přínos k rozkrývání fenoménu nudy v současné době a s porozuměním k historické perspektivě jeho vývoje je nesporný.

V Praze dne 3.6.2022

PhDr. Martin Chvál, Ph.D.

